

Asustus, valglinnastumine ja nende mõju keskkonnale – infoklipp

Definitsioon: Asustuse all mõeldakse üldiselt ajutist või alalist kogukonda, kus inimesed elavad või elasid. Asustuse alla käivad erinevad terminid, nende seas külad, alevid, linnad jne. Suurimad asustused on linnad ning neid ümbritsevad linnastunud alad.

Valglinnastumine: Läbi ajaloo on linnadega alati kaasas käinud valglinnastumine. Rikkad kesklinna elanikud on liikunud väiksema asustustihedusega äärlinnadesse juba antiikajast peale. Industriaalajal hakkasid linnad väga kiirelt kasvama kasvama ning palju inimesi liikus maalt linna, leides kodu peamiselt kesklinna. Sel ajal langes asustustihedus kesklinnast kaugenedes väga kiirelt. Majanduskasvu ning ühistranspordi taristu arenguga hakkasid inimesed (eriti keskklass) kesklinnast väljapoole äärelinnadesse kolima. Ühistransport ja autode lai levik võimaldas neil tööl siiski käia linna keskses, ent eeslinnades oli asustus hõredam ja seetõttu ka elukvaliteet parem.

Näited: Valglinnastumist on nii arenenud kui ka arenguriikides. Mitmed ekstreemsed näited on USAs, nende seas Los Angeles, Chicago ja New York. Ameerika kirderannikul eksisteerib Kirde megalopool ehk Boston-Washington koridor, mis on Ameerika kõige tihedamini linnastunud ala. Kuigi see võtab enda alla vaid 2% USA maast, elab seal 17% kogu Ameerika populatsioonist. Sarnaseid megalopoolseid leidub ka väljaspool Ameerikat, näiteks Jaapanis olev Taiheiyō vöö 80 miljoni elanikuga, Hiinas olev Yangtze jõe delta 88 miljoni elanikuga ning Euroopa megalopool „sinine banaan“ 110 miljoni elanikuga.

Probleemid: Kesklinnast eemale kolimine võib tunduda inimestele hea mõttena, ent valglinnastumine toob endaga kaasa mitmeid keskkonna ja ka tervise probleeme. Suurem osa äärelinnades elavaid inimesi liigub ringi autodega. Vahemaad töö ja kodu vahel on keskmiselt oluliselt suuremad kui kesklinnas. Selle tõttu on äärelinnas elava inimese süsiniku jalajälg tavaliselt suurem. Suurem autode hulk teedel toob kaasa ka õhu kvaliteedi langemise ja autoõnnetuste hulga suurenemise.

Keskkond: Väike asustustihedus äärelinnades tähendab ka seda, et elaniku kohta kasutatakse rohkem loodusliku- ja põllumaad. Linnade ümber olevad metsad raiutakse maha ja kaetakse betooni ja asfaldiga. Vihmaga alla langev vesi neid materjale ei läbi ning seetõttu jõuab seetõttu raskemini põhjavette. Vihmavesi korjab teedelt ja parklatest kokku ka hulga saasteaineid. Kõik see halvendab põhjavee kvaliteeti ja pikemas perspektiivis ka põhjavee kogust.